

Iacobi Ceratini De sono literarum, praesertim Graecarum libellus.

<https://hdl.handle.net/1874/456056>

S. IACOBI

CERATINI DE SONO LITE

tarum, præsertim GRÆ-

CARVM libellus.

ALDI MANVTTI, de uitiata uocalium ac di-
phthongorum prolatione, πάρεργον.

QVINTILIANVS LI-
BRO PRIMO:

An cuiuslibet auris est exigere literarum so-
nos? nō hercle magis, quam neuorum.

COLONIAE,

Ioannes Soter excudebat,

AN. D M XXIX.

S^OD E S. ERASMO ROTERODAMO IACO.

BVS CERATINVS, S.

NTER MVLTA ET VA-
riā munera, quib^o ornauit deus
hominē, atq^{ab} alijs separauit
animantibus, non in postremis
ponenda est, loquendi facultas
oratio: cuius quanta sit & uis &
suauitas, perspicue cognorim⁹.

Si consideremus, quantum nudus uocis humanę
sonus omnem excellat musicam: quam uel in fla-
tu, uel fidibus, aut alia arte constare uiderius. Hic
uero quantum sit discriminis perspexerimus,
si intelligamus omnia illa quantumuis suis illece-
bris demulceat aures, non esse, nisi adumbratam
quādam imaginem soni illius, quem uox nostra
syncera fundit: ad quē quāto accedunt imitatio-
ne proprius, hoc iudicatur naturae sensu perfectio-
ra. Et quidem, cum is nullo adminiculo adiuncto
sit uirtutis tam efficacis, ut animū excitet, de-
primat, incitet, reuocet, nunc gaudio, nunc mo-
rore, aliās spe, metu aliās impleat, & omnino tot
afficiat modis, quot nobis affectus indidit natu-
ra. Principio, quid non faciat accedens eō uox cer-
ta comprehensione literarum & uerborum libe-
re quidem profluens, sed tamen tanquam articu-
lis quibusdam & membris distincta, & illigata
neruorum uinculis? Deinde uero, ut non detur fi-
ne menti

EPISTOLA.

ne mēte sonus , quid non efficiat eodem insuper
ueniens sententia, orationis uita? Nam uerba cor
poris , sententias animæ locum obtainere dixer-
imus. Hinc ille modulatissimus cantus , qui feras,
arbores, fluuios, durissima saxa mouisse, & uolu-
ptate deliniuisse dicitur, cum primo regnare coe-
pisset . Hinc illa flexanima suadela , commodius
Græcis dicta πεθω, quam non sine causa rerum re-
ginam uocauit Euripides . Huius diuinæ rei , hoc
est, orationis , cum moderatrix sit pronuntiatio,
ea autem suos habeat sonos , quorum naturam
prima illa orationis elementa cōpleteuntur. Age
experiamur , possimus'ne aliquid inuestigando
cōsequi, quod uiam nobis aperiatur ad cognoscen-
dum, quæ literæ sit uniuscuiusq; natura, quæ uir-
tus, quæ formādæ uocis ratio, quæ res ad perspi-
ciendam orationis naturam alioqui latente, cum
sit necessaria, tum scitu est iucundissima: ut enim
medicus citra anatomiam (quam uocant) corpo-
ris humani & membrorum rationem cognosce-
re nō queat, ita nec orationis naturā satis habeas
exploratam, nisi facta dissectione quadam mem-
bratim primo singula inspicias, deinde in ipsa pri-
ma resoluas elemēta. Tu uero ἐρασμίῳ Erasme,
boni consulas oportet, si amabilis tui nominis
auspicio in præfenti abuti uideamur , præsertim
quum id non faciamus , ut fieri solet , aut patro-
cinij libello eblandiendi , quum talem patronum
non mereatur : aut noui fauoris mihi concilian-
di, cum uetus tuum erga nos studium semper

A 2 fuerit

IACOBI CERATINI,

fuerit uel nimis. Multo uero minus beneficij ex-
ptandi causa, quando benignius mihi non semel fe-
cisti, quod uoluntas mea tulerit. Et omnino tua in nos
merita, maiora sunt, quod sustinere possim. Sed ista
de literis tibi literariæ rei principi, eo tantum offe-
rimus animo, quo superstitiosa, sed minime
ingrata uetustas Cereri & Baccho suas pri-
mitias consecrabat, tametsi crederet
eos illarum non modo non in-
digere, sed ut autores etiam
ac datores eatudem ue-
neraretur. Bene ua-
le. Louanij. Ca.
lend. Iulij.
(*)

IACOBI

CERATINI DE SONO LITERARUM, præsertim GRÆCIAE.
CARVM libellus.

VI AB ALIA, QVAM HEBRORUM gente, originem accepisse literas existimant, logissime mihi uidentur à uero recessere. Quid enim huiusmodi rerum, aut nō post additum fuit illi nationi, aut ante primis illis generis nostri parētibus datum fuerat, non multo post conditum mundum, ut necessariæ artes, usus uini, nauigij, legum, & similium. Quod reliquarum gentium impietas non agnoscens, quiduis maluit, & quidem impudentissime, ridicule que cōminisci quām ueritati subscribere: ne uel sic dei nomē per ipsius dona, gloria illustraretur. Quicquid est industriæ necessariæ ad uitam mortaliū sustinendam id à primis parētibus, quicquid post accessit humanitatis & ueræ elegatiæ, ab illis equidem credo deriuatum esse in cæteras nationes, nam eam gentē instituisse deum ipsum ad omnem humanitatem, & rectum cultum sacra testantur uolumina. Hinc tota Asia excoli cœpta est, hinc Aegyptus literis & moribus erudita, hinc propagantibus se diuinis donis, ut fit, Græcia, & reliqua tandem Europa cœpit ijsdem frui

A 3 bonis,

IACOB. CERAT.

bonis, sed eorum autore minime cognito, donec
ipse miseratus tenebras nostras, sese nobis, per
uerbum suum reuelaret. Sed iam rem ipsam in-
uenta origine aggrediamur.

A.

Aigitur, ut ordine, ita & soni præstatio ele-
mentorum est primum. Profertur arte-
ria (per quam uox omnis funditur) spiri-
tum continentem, ore figurâ (quam natura dedit) seruan-
te immunem ab omni ictu, lingua pêdu-
la & leuiter reducta, aliâs quietem prouersus agen-
te, per quam sonus temperato nisu egreditur. Sed
nunc breuiorem, nûc longiorem sonum accipit,
quod & reliquis duobus accidit, quæ, *N*, *X*, *P*, *O*, *V* qua-
si bitempore uocant, / & v, cum longum habe-
tur, omnino absolutæ uirtutis & sonantissimum
est. Nâ hic aperit os se liberius, & spiritus sursum
uersus, quo omnis sonus natura fertur, palatû pe-
tit sono productiore. Cum in breuibus numera-
tur, concise magis pronuntiadum unico spiritus
ictu, arteria minus diu occupata. Hâc ancipitem
naturam apud Latinos habent quinque uocales
omnes, ut nunc breues, nunc longiores occurràt.
Vocalium autem ut quæque est optima, ita soni
existit expeditissimi, plenissimi, lætissimi: efficitq;
ut os hilaritate quadam renideat. Bonitatè si spe-
ctemus, hic fuerit ordo: a, præsertim si lôgum sit,
n, w, v, o, t, i. Apud Latinos, a, e modo producatur,
nam breue, penultimum locum tenet, o modo
longum, u, i.

B

DE SONO LITERARVM.

B.

BOrdine quidem proximum, sed uirtute rē motissimū est, cum inter illa numeretur, quæ ob soni inopiam & φωνα, id est, non sonātia siue muta nominētur. Est aut̄ adeo impediti, & obscuri, aut poti⁹ nullius soni, ut irrito conatu laboret dum exitū parat, & quidem frustra niteretur, nisi uocalis subueniret, quæ ueluti inclusum & uinctum eripiat ac soluat, quo uitio & cæteræ laborat mutæ. Profertur summis labris, quæ antea comprimuntur, uocale hæsūrum alioqui, & ligatum sonum foras mittente, & uinculis liberante. Quanta hoc duritie aut mollitie fieri debeat opinor: colligi etiam posse ex duabus mutis φ & π inter quas est media, ratione συγγραφ. Qui censem mollius esse pronuntiandū Græce quam Latine, uideant quid præscribant. Non aliter græce quam Latine esse enuntiandum, ego uel Cicerone teste probaro: Is libro nono familiarium epistolarum, in epistola cui initium: Amo uerecundiam, agens de uocabulis obscenis, hæc scribit: Cum loquimur terti, nihil flagiti⁹ dicimus, & cū bini, obscenū est: ex quibus uerbis liquet eruditissimum illud Ciceronis seculum nō secus pronuntiasse β Grece, quam b Latine, nam bini, quo numerum significant Latini, & βινι quod Græcis obscenū est uerbum, ita pronuntiabant, nullum ut esset in uocibus soni discrimin⁹, quāquam arbitror Latinū b proferri à nobis nunc paulo durius, quam satis est.

A 4 F

IACOB. CERAT.

Γ.

TProfertur , lingua excitante se uersus interiorem palati partē, ubi obtusior quidā sonus retrorsus coire uidetur . Ad eundē modum singuntur $\kappa\sigma\chi$, quæ huic sunt $\alpha\beta\gamma\eta\omega$, id est, coniugata, nisi quod aspiratione σ tenuitate soni discrepant, Inter quæ, γ , ut virtutis , ita & soni est medijs.

Δ.

AProfertur illidente se lingua suprema summo oris cœlo , deinde illinc sese reiçiente & sono præbente exitum circa dentes superiores, ita ut primo imos, post superiores dentes leuiter incuruata feriat. Idem fit in promendis $\rho\sigma\tau$, quæ huic sunt $\alpha\beta\gamma\eta\omega$ & naturæ lege cohærentia.

E.

EInter uocales natura non ita resonans, segnius os diducit, atq[ue]ictu circa arteriā fertur languidiore , superiorē rictum aliquo modo deprimit, & utrinq[ue] lingua in molares impingit. Cæterum, quia uocalis, nulla non est consonante præstantior, & litera, non paulo plenior, quod & Cicero palam facit libro III . de oratore.

Z.

ZDuplicem, hoc est, duorum elementorum accipit sonum, uidelicet $\sigma\sigma$ A cuius finē gēdirationem, ex simplici est natura cognoscere, nisi q[ue] nimius ille susurrus literæ σ , hic temperatur, sitq[ue] multo leuior, quod & reliquis duabus

DE SONO LITERARVM.

Duabus duplicitibus contingit. Vnde sic ut, tametsi insuauem literam accipient, soni tamen sint, ut in suo genere, laudatissimi, nam soni præstantia antecellunt omnes semiuocales, quæ inter cōsonantes dignitate præminent. Porro q̄ inter duplices, quod q̄ Quintilianus libro duodecimo satis testatur, iucundissime sonat, adeo ut spirante illius sono ipsa oratio ueluti exhilarescens renideat, quod animaduertas in Zephyrus Zopyrus q̄ similibus.

H.

H Dignitate proximum est literarum principia, quam tamē facile uincit si corrīpiatur. Exitum habet minime impeditū, q̄ sonum reddit æquabili tenore linguam quiescentem transeunte, qui, quod soni propriū est, in sub lime fertur, parcius tamen os aperit q̄ & produc̄tum, unde licet cernere diuersum esse huius sonum ab iota, q̄ esse quidem prorsus alium ex M. Varrone intelligas, qui libro secundo de re rustica, docet capras q̄ oues Græcis fuisse dictas μητέραι, quod sonare uidetur mee, duplex uidelicet ee, quod quid esse dicamus nisi merum u? cuius rei ipsa etiam figura nos admonet, probabile est enim, primam eius figuram fuisse duo u coniuncta loco istius quam nunc pingimus u, sicut in ω usu uenit, De sono nullum relinquitur dubium cum Latini semper in a uel in elongum uertant, idem demonstrant herba μητέρα, id est, capræ q̄ μητέραι, quæ uox fictitia imitatur balutū caprarū, nā

IACOB. CERAT.

ut oues bee, ita capræ mee potius uident̄ sonare,

θ.

HCum sit ex numero mutarum, nullā habet edendi soni facultatem, nisi uocalis labrorum & dentium claustra referet, singitur ut *A*, sed propter insitam aspirationis naturā, liberius linguam impellit uersus dentium discrimina. In huius prolatione uideo quosdam anserinum sibulum, (quē uocant)ambitiose nimis consectari, quem, quare magis hic requirāt q̄ in φ & χ, sane uelim audire. In usurpatione uulgariū linguarum puta teuthonicā uel gallicā, idiotæ solo nature sensu animaduertere cernuntur, ubi, & q̄ de core literæ tenui & aspirationem addere conueniat, quod uidere liceat, conferendo scriptam eius generis dictionem, cum pronūtiatione, qua ab illis promittur.

I.

Inter uocales postremæ notæ est, cum nulla sonum ædat exilem magis, etiam tum, cum producitur, quod & Plato indicans, accōmodam ait esse ad exprimendas res subtiles & pene trabiles, quod declarāt, ut ait, ἡντι, ἡντις ac similia. Dum profertur, ictu quodam petit ultimos dentes, quos genuinos appellant, nasciturq̄ circa primores dentes collisio spiritus, neq; os multū appetitur, neq; labra hoc præstant, ut os illustriore & hilariore sono renideat, Quod Vergilius habens perspectum: Olli subridēs dixit, non illi, cum subiuncturus esset xidēi nomē, à quo natura literæ est

DE SONO LITERARVM.

est aliena. Hæc mihi causa uidetur mutatæ literæ : si enim propter magnificetiam solum fieret, quam postulat heroici carminis maiestas, quam causam adfert Phauorinus Gellianus , cur istuc magis fiat hic, q̄ in alijs. Huius autem literæ exilias non ita est exanguis & tristis, ut non suo loco amoenitatis uel plurimum adducat uenusta grāilitate , qua de causa apud Latinos non raro in locum e migrat accita.

K

KSonum concipit, eadem ut dictum est cōformatione oris, qua y, tenuitate quam postulat excepta. In triplici illo ordine mutantrum, id perq̄ pulchrum est & cōmodū: quod natura unius literæ, puta intermediæ cognita, noris item reliquarū duar̄, tenuis & aspiratæ. Hæc nostra tempora , nusq̄ magis , q̄ in huius elementi pronuntiatione discrepant, alijs ita proferētibus, ut interdum ad proxime uideatur accedere, nō nullis sic , ut de sono , aliquid admixtum putes, quæ tamen prolatio, meo iudicio, cōcinnior existit superiori, & eam quidam amplectuntur lumbentius , quod ē Græcia qui nostro seculo ueniunt, ita sonare uidentur, quod, ut alicuius momēti esse fateor, ita negaro esse satis ad probandum, eum esse sonum legitimum, cum Græciæ lingua, non minus, quam Italorum sit uastata & barbaricæ contaminata . Ego naturam illius illæsam conseruari arbitror, si ubique pronuntietur, ut omnes id pronuntiant, uelint, nolint, in ipso ele-

JACOB. CERAT.

elemēti nomine Cappa, ubi proprie uim soni ex-
primi perspicuum est, ut in κῶλον, κόμης, κέλλος,
κράτος, ubi proprietas soni adamussim obseruatur.
Ne q̄ nos absterre debet, quod Latine cœlū, cœ-
na, cingo, & eius generis plurima, sic proferunt,
ut in obscuro sit, nisi q̄s orthographiam teneat,
sit primum elementum s̄ an c: quando id fieri ui-
tiose, non est opinor, qui dubitet.

A.

A Plenum dulcedinis & amoenitatis elemē-
tum, mira suauitate auribus illabitur, Pro-
fertur lingua pulsante palatum, ore satis
rotundo & ad hilaritatem composito, labris q̄
minime compressis, libere profluentem sonum
fundens.

M.

M Compressis labris concluso ore sonum
colligit in interiori oris parte, quē mugi-
tu quodam non sine molestia extrudit.
Infelicitas eius potissimum apparet, cum clau-
dit dictiones, quod quam Latina lingua nimis q̄
sæpe patiatur, habetur & ipsa infelicior. Græca,
cum in nulla dictione ferat, hoc etiā nomine cen-
setur beatior. Huius elementi mugientem sonum
fugientes Poëtæ Latini curant id elidendū in car-
mine, sequente uocale.

N.

N Citra laborum compressionē in oris in-
teriori recessu fingitur, spiritu quidē petē-
te nares, sed sono per oris exitum meāte,
quem

DE SONO LITERARVM.

Quem iucundum habet, & in fine suauiter tinnientem. Quare Cræci lingua mortalium felicissimi, hoc lubenter suas voces claudunt, quod Latinis rarissime contingit.

z.

Eduarum literarum, & o, natura temperatur, ac sonum utriusq; mixtū complectitur, quem adeo non habet contractum & ieenum; ut vastior à quibusdam indicetur. Eius singendi ratio ex simplicibus colligitur, q; uero sit non iniucunda auribus litera Attici testantur, exactissimi omnis elegantiæ iudices, quisæ per reputatio amplectuntur, ut amabiliores s, nam hic, ut dictum est, susurrum illum & feritatem facta temperata deponit.

o.

OMNIS ipso nomine naturæ suæ rationem indicat, etenim non tam est figura contractum, quam sono non amplum. Dignitate antecellit, quantitate temporis sibi parem literam, estq; soni lætioris; os enim recludit apertus, ictum uero circa arteriam accipit pleniorē.

ii.

PUe est natura elementorum, que ^{per} uocant, tenuem sonum sortitur, summis labris exprimitur, sonum non æderet, nisi uocalis succurreret hærenti, quod uitium & cæterorum quæ ^{per} uocant, cōmune est omnium.

p.

¶ Se

IACOB. CERAT.

PSecundum Platonem, est ueluti instrumentum peridoneum omnis motionis. Profert concitatus, lingua ad palatum iuxta dentes excitata, & summa sui parte, spiritum elsum uibrante, ictu quodam tremulo, tam horrifico sono auditum exasperas, quam a eundem soni dulcedine blandiens demulceret, & ut natura est impetuosa, ita & masculi est roboris, unde & oris firmitudinem requirit.

S.

Sinelegantis & iniucundi habetur soni, sibilum potius anserum, serpentium, & similium animalium repræsentans, quam humanæ uoci splendorem cōcilians, unde primi illi scriptores eo parcissime sunt usi, adeo ut teste Demetrio Phalereo odas totas uidere licuerit, ubi nullum inesset. Profertur lingua sursum adducta ad palatum, cuius medio spatio spiritus fertur, & circa dentes exilem & angustum & quodam modo tristem sibilum expellit. Verum natura eius emendatur & tanquam mansuetus in duplicitibus, , , +.

T.

Tut cæteræ multæ, ori exhibet plusculum negotij. Quod & Lucianus significans inducit literam, obijcentem τ, quod uinculis quibusdam uocem humanam intorqueat ac dilacerare conetur, preter soni tenuitatem formatur, ut aliohoc elementum apud Atticos & Diores frequenter, sua ejicit possessione, alijs quoque eadem

DE SONO LITERARVM.

dem licentia molestum: Vide Lucianum ludente
in iudicio uocalium.

V.

Y Profertur contrahētibus se utrinq; labris,
ubi sonus angustia quadam premi uide-
tur, eadem ratione fингitur u Latinis , nisi
quod dum coēunt labra fiant productiora non si-
ne suavitatis iactura, cum v multo spiret suauitatis,
ut mirabile sit hanc dulcedinem , aut uix, aut ne
uix quidem, sed potius nullo modo, percipi, dum
nunc audimus pronuntiantes uerba græca aut
latina, quæ v suo dulcissimo sono non uulgariter
auribus commendaret, præsertim, cum in barba-
ris linguis eius penè natuum sonum placide flu-
entem frequenter percipiamus auribus , qua de
causa in earum orthographia , græcum ut nūc
uocant, passim occurrit, Ex hoc solo elemēto Ari-
stophanes in sua Pluto totum conficit uersum
Iambicum trimetrum ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ ˘ , quo tantum,
ut ego quidem arbitror , gestum & per nares fla-
tum exprimit; eoru, qui aliquid olfacientes, odo-
ris genus exactius dījudicare & percipere conan-
tur , quare clauso ore, naribus modo spiritum re-
uocantibus est efferendus, si tamen hoc est effer-
re, Et hoc qualecunq; est, nō nihil faciat ad cognoscendam elementi naturam.

Φ.

X.

Φ Et x utrinq; noris, cognito utriusq; uel me-
dio uel tenui elemento , non sis modo ne-
scius accessionem fieri per aspirationem,
qua-

IAÇOB. CERAT.

quæ dignitatis quendam gradum addit. Ex multis enim primum locum obtinent, quorum dignitas aspiratione amplificatur: proximum, quæ me dio inter tenuem & aspiratum sono promuntur: infimum, quæ ob tenuitatem soni, gracilitatem quandam præ se ferunt.

¶.

Y Duplex elemētum π complectitur & σ, quibus non paulo resonat plenius & iucundius. Fit miro enim modo, ut facta mixtura, alterum alterius sonum commendet: id etiam boni accidit & § duplicibus.

Ω.

Ω Mīcæ primo penè aspectu hominem trahit in sui cognitionē, figuræ magnitudine, unde nomen habet, quā æquat soni amplitudo. Figura duo οο representat, pronūtiatio tantundem soni commixtum promit. Prima figura à qua nimium hactenus recessit, uidentur duo οο coniunctius posita esse in utroq; circulo superne clauso, ad quem modum etiam nunc à non nullis effigiatur, quod eò dico, ne quis dubitet, contineri hic simplicis οο geminum sonum. Proferatur ore rotundo, composito & decenti labrorum habitu, spiritu iictum reddéte circa oris extremitatem, sono, quem habet magnificū collectio in altiori oris recessu. Et ut ordine postremum est, ita uirtutis præstantia tertiu sortitur locum, nullum enim elementum post & longum & felicioris illo & plenioris soni habetur,

Hactenus,

DE SONO LITERARVM.

Hactenus, res dum persequimur subtile ad eo
& minutus multorum ut fallant oculos, subfido
us sumus eorum, qui olim in his explicandis ma-
gno studiorum fructu uersati sunt, cum aliorum
quorundam, tum maxime elegantissimi Demetrij
illius Phalerei & Terentiani, quibus nescio uiris
quid queat inueniri acutius. In hoc quidem gene-
re diphthongorum rationem (quod superesse ui-
detur, tractandum suscepimus lubenter) si quid
extaret, quo possemus aliquo pacto, mentis acie
& cogitationes conuertere, ceu nautae suum so-
lent cursum ad cynosuram aut elicem sydera di-
rigere. Neginem sapientis esse iudico, duce nem-
ine hoc ingredi pelagus. Quanquam quae sit di-
phthongorum ratio, qui sonus debeat esse, faci-
le intelligitur, ex uocalium, unde conflatur, natu-
ra. Vetustissimos illos duarum uocalium sonum
una diphthongo expressisse, ipsa nominis ratio
abunde satis declarat. Succedentes etates an idem
obseruarint, equidem addubito, praesertim cum ui-
deā Ciceroniano tam docto seculo diphthongū
& non fuisse pronuntiatam, ut diphthongum con-
ueniebat, sed ut ī tatum, quod luce clarius cernas
apud Ciceronem, eo loco, quem in litera β addu-
ximus in dictionibus bini & βινε. Cumq; ex Aulo
Gellio intelligamus eandem diphthongum in di-
ctione treis & similibus nihil nisi, sonuisse ex grē
corum autem diphthongis, quasdam proferunt
sua lingua, & quidem pleno sono Galli & Germa-
ni tam inferi quam superi, non tam disciplina, q

IACOB. CERAT.

nature sensu captantes, quod aures afficiat & im-
pleteat.

Porrò syllabæ literarum è quibus connectun-
tur, naturam concipiunt, adeo, ut inter breues,
aliam contingat alia breuiorē fieri, pro literarum
numero, è longis item, aliā alia, propter eandem
causam longiore, secūdum quam uarietatem,
sonorum etiam nascitur diuersitas, nam additis
uel detractis literis, soni non tantum crescūt, aut
diminuuntur, sed & uel duitie & asperitate hor-
rescunt, uel mollitie & lenitate dulcescūt, sed hęc
exemplō dilucidemus. In uerbo δλθ, o breuis est
syllaba, accedente p, fiat πόλη, manet qualis an-
te erat, adiiciatur insuper τ, & fiat τρόπη, breuis
adhuc manet. Superaddamus & tertiam literam
ο, & sit σπόφη, ubi syllaba permanet breuis, tribus
incrementis quæ manifeste auribus percipimus
acceptis. Eadē tibi ratione crescat per gradus lon-
ga, ut longa est syllaba ιν, crescit, si dicas ιλω, fiat
πλιν, & postremo σπλιν, magis atq; magis nō mo-
do literis, sed & sono augebitur. Hæc, ut & omnia
quæ de literis diximus, eò spectant, ut rebus stu-
deamus, quæ propria eloquentiæ laus est, uerba
accommodeare, ut enim nihil est ineptius, quam
in sublimi dicēdi genere, uerbis uti humilibus &
abiectionibus: in humili contrà, sonantioribus &
grandiloquis, ita absurde fecerimus, si non, trāctā
do res letas, uerbis utamur splēdidioribus & natu-
ra hilioribus, si tristia contrà prosequamur, non
obscuriora & minus ad iucunditatem apposita
ufer-

DE SONO LITERARVM.

usurpemus: quibus neglectis, nec ipsi elegantiore autorem ad plenum capiemus, nec dicere quicquam dignum eruditis auribus poterimus. Atq; hic quidem est scopus & usus, si quem ista iuuabunt, fuerit huius, qualecūq; iudicabitur, opusculi, cui nihil eorum attexuimus, quæ ex Prisciano adduci posse uidebantur: Primum, compēdij studio, & quod satis ille sit studiosis familiaris. Deinde, quod ad illum ire cupiamus, si sint, qui plura desiderent quibusdam de literis Latinis: Illud uero quod habet de uario eiusdem uocalis sono, pro quantitatibus accentus, & spiritus diuersitate, ut singulæ uocales, decem aut plures accipiunt sonorum differentias: illud inquam, pulchre conuenit, & conserendum duco, cum ijs quæ paulo ante de syllabis, Demetrium sequunti, tradidimus.

F I N I S.

B 3 10.

IO. FRANCISCI QVINTIA.
ni Stoæ, de prolatione literarum.

- A sub directo memorabilis oris hiatu est.
B simul inclusis profertur utrinq; labellis.
C linguam ad pulsos compellit ad usq; molares.
D cogit superos linguam contingere dentes.
E paulum pressa profertur gutture lingua.
F labrum inferius superis cum dentibus urget.
G damus extremum quii tangit lingua palatii.
H oritur tractis quum uentus fauibus halat.
I linguam impellit collidi dentibus imis.
K fauces formant media cum parte palati.
L facit extremum contingens lingua palatum.
M quii fit pressum premitur per utrung; labellum.
N lingua ad pulsa collidit litera dentes.
O uenit, exoritur quum spiritus ore rotundo.
P datur eruptis ter litera quinta labellis.
Q fit in ad pulsu quum stringimus ora palati.
R facit ut supero crispetur lingua repulsi.
S quum fit per agit colliso sibila dente.
T linguam impulsu contactis dentibus exit.
V facit os strictum: sic promula labra fatigat.
X reddit quicquid c, atq; s, formare uidemus.
Y apprehensis labris procedere iustum est.
Z sepulchrales imitatur concita dentes.

Aldi

ALDI MA-

NVTII, DE VITIATA VOCALI-
UM AC DIPHTHONGORUM PROLATIO-
NE, παρεργον.

OC LOCO NON VIDETVR SI
lentio prætereundum, quod de α ; di-
phthongo hic scribitur his uerbis:
 $\bar{\eta}$ $\bar{\epsilon}$ θέσθ μαιρά $\bar{\epsilon}$ λότην $\bar{\epsilon}$ τ φύσθ μαιρά,
 $\bar{\epsilon}$ πέκο; $\bar{\eta}$ α $\bar{\epsilon}$ φύσθ μαιρόν μείζον $\bar{\epsilon}$ τ α $\bar{\epsilon}$
φθόνον $\bar{\tau}$ $\bar{\epsilon}$ χούσιν $\bar{\epsilon}$ $\bar{\epsilon}$ φυνούμανον. $\bar{\delta}$ $\bar{\tau}$ πριῶν $\bar{\epsilon}$ ρχον $\bar{\epsilon}$ νός $\bar{\tau}$ ρα-
τιων $\bar{\tau}$, $\bar{\epsilon}$ χυρότερός $\bar{\epsilon}$ τ $\bar{\epsilon}$ ητένων. Quandoquidē uel hinc
colligi potest, ætate nostra, & maiorꝝ ab hinc an-
nos octingentos, ac plus eo, perperā diphthon-
gos omneis, & pronuntiari, & pronuntiatū esse,
præter $\bar{\epsilon}$ α & $\bar{\epsilon}$ apud Græcos. Nam apud nos &
illas perperam. Si enim in α ; diphthongo $\bar{\epsilon}$ φωνη-
τίον, ut supra est scriptum, uidelicet & natura lon-
gum maius esse α ; diphthongo, quæ, quod pro-
nuntietur, habeat, perperam, ac barbare eā nunc
proferimus, cum e legimus. Nam & α & $\bar{\epsilon}$, in ea so-
num habere suū debent cōfusum in unā syllabā,
ut ab α incipias, & in $\bar{\epsilon}$ desinas, quēadmodū in α &
& $\bar{\epsilon}$ diphthongis facimus. Præterea diphthōgos
omneis proprias hoc modo pronuntiadū esse,
pater ipso nomine: Diphthōgus enim dicitur, qd
duos φθόνους, hoc est sonos & uoces habeat, id qd
& Terentianus ait his trochaicis:
Porro uocalem secuta, uim tenet uocalium,

ALDI MANVTII

Et sonos utroque iungit, unde diphthongos eas
Græciæ dicunt magistri, quod duæ iunctæ similes
Syllabā sonant in unā, uicem gemina præditæ.
At si *a*, *e*, *o*, *ɔ* et *i*, *u* u legas, ut nūc barbare legim⁹,
non diphthongos, sed monophthongos pronun-
tiando facies: cū sonū utriusque quæ in diphthōgo
propria est uocalis, itūgere debeas in unā syllabā.
Nam in *o* diphthongo propria ἐκφωνούμενον dicit
à grāmaticis: contrā ἀντιφώνην in diphthōgo im-
propria. Atqui si *a*, *e* sonat, nec *a* nec *e*, proferit. v. e-
tīa in *o* diphthongo ἐκφωνούμενον quēadmodū in
o *ɔ* in *u* diphthōgis, esse debet, ut ab *o* paruo in
cipias, *ɔ* definias in *u*. Sonū autē *o* diphthongi id
est *u*, ut nunc male pronūtiamus, v. uocalē apud
antiquissimos habuisse existimo. Signū est, qd
nūc quoq; quod Græci Λύο, nos duo dicimus, *ɔ*
quod illi σύρ, μύρ, θύλη, ρώμυλος, nos sus, mus, Thule,
Romulus dicimus, *ɔ* alia id genus sexcēta. Eodē
modo *o* *w* *ɔ*, *ɔ* non recte pronuntiamus. Nā
o *ɔ* proximū, ac penē eundē sonū habere debet,
hoc est, ut *o* proferas clarior, *ɔ* sub palato, *w* uero
minore sono in gutture. Exēpli gratia, ut *o* profe-
ras ut e latine loquens in dictiōe debes, *w* uero, ut
e in dictionibus hisce uulgaribus, che dice, che
pane mangia, che uino beue, cū barbare loque-
ris, ut nūc uulgas. Sic *w* magnū proferendū, ut in
dictione bono cū latine nūc loquimur. Nā apud
antiquos nostros *o* breue *o* longū nō eundem
sonū habuisse existimo: *o* uero paruū, ut *o* in ea-
dem dictione bono, si ut uulgas dixeris, *e* bono
ho-

ΠΑΡΕΡΓΟΝ.

homo, & mio amico . Sic eas literas pronuntiari debere Terentianus præcipit cum dicit:
Literā nangēe uiderunt esse ad $\pi\tau\alpha$ proximam.
Sicut o & uidentur esse uicinæ sibi.

Temporū momenta distant , non soni natuitas.
¶ præterea non i sed e longū sonare debere , ostendit etiā Eustathius , in Homer , inquiens : Εἴ μιμήν
Στρῆν πρόβατην φωνῆς , Ιδε , Βὴ βὴ φωνῆς προσέτεων σημαν-
τικόν . ἡ , φέρεται παρ' Αἰλίᾳ Διωνυσίῳ χρῆσις κρατίου Στρῆν
τη . ο δὲ οὐλίθιος ὥστε πρόβατην βὴ βὴ λέγων βαδίζει . Oues
uero non ui ui , ut nunc βὴ βὴ barbare pronuntia-
mus , sed be be balant , & est balant pro belant à
βῃ , mutatiōe , in ε dorice , ut μήτηρ mater . Vnde &
id colligimus , β sic pronuntiandū , ut b apud nos
profertur , nō ut u consonans , uelf digāma Aeoli
cum . Alpha igitur & beta & Græcis ipsis dicendū ,
ut nos dicimus , non alpha , & uita . id , quod ex He
bræis acceptum est , qui Aleph & Beth , non uith
dicunt . Sed de his in Fragmētis nostris longe plus
ra . Vbi etiā γ , κ , λ , ν , sequente i uel u uel ε uel οι , per-
peram à Græcis nunc pronuntiari ostendimus ,
sicut apud nos , & diphthongos omnes , & ε , &
γ , sequente i uel e , & tis sequente uocali .

F I N I S .

